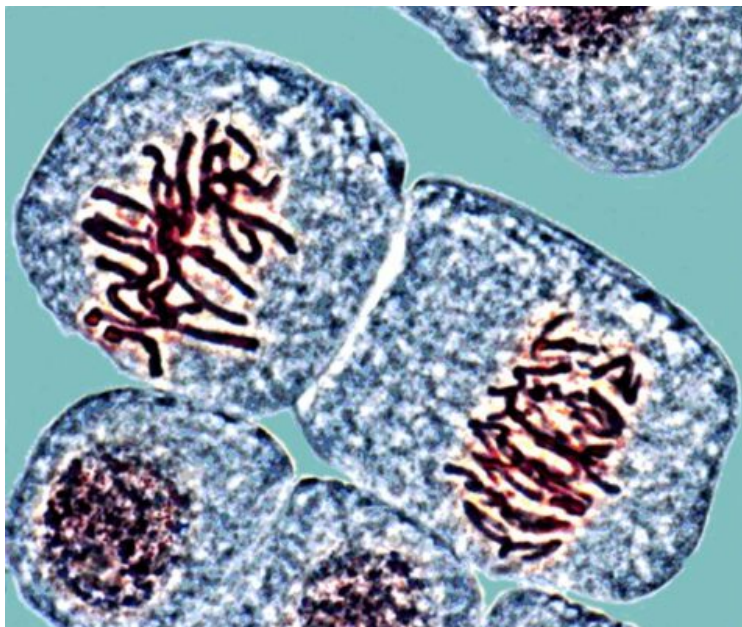

Desbordant el gènere i el sexe

quaderndelesidees.press/desbordant-el-genere-i-el-sexe/

March 1, 2017

Imatge: Cromosoma-mitosi. Autor: Gloria Morcillo Ortega.

Qui pot considerar-se home o dona? Aquesta pregunta no la podem contestar sense referir-nos a normes preestablertes que la cultura en què vivim ens indica per reconèixer-nos com a tals. Les normes, en aquest sentit, són espills on mirar-se per contrastar el propi sentiment d'un mateix/a, i una manera de comprovar en quina mesura la pròpia identitat s'adequa o no a aquestes prescripcions. El problema sorgeix quan les persones no se senten representades en les normes que les defineixen com a homes o com a dones. Sexe i gènere no sempre estan en sintonia. Aquest pressupòsit només és un artifici que pretén, en nom d'una suposada normalitat, reduir la identitat sexuada a un essencialisme biològic que no pot explicar la múltiple realitat del gènere viscut, que no s'ajusta exactament a l'ideal normatiu —com succeeix en el transgenerisme i la transsexualitat—. Tampoc resulta fàcil determinar un sexe biològic en aquells casos de no coincidència del sexe anatòmic amb el cromosòmic o en el cas dels intersexuals. Quina explicació es dona per a aquests casos? Les diferents respostes són coherents amb els valors que les diferents ideologies volen defensar. L'essentialisme biològic sosté que la natura crea amb les seves hormones un sexe anatòmic que serà sostingut per una identificació amb el gènere que li correspon i una orientació sexual hetero. Però res en aquestes qüestions és tan simple com es vol creure. La identificació amb l'altre gènere, en el transgenerisme, la sensació d'estar pres/a en el cos equivocat, en la transsexualitat, la preferència sexual pel mateix sexe, la dificultat de poder establir un sexe determinat en casos d'intersexualitat o de no coincidència del sexe anatòmic amb el sexe cromosòmic, han estat i són reptes per a l'essentialisme biològic que, per ser coherent amb les seves tesis, va intentar explicar aquestes desviacions de la norma com patologies que calia corregir, i per a les quals es van proposar teràpies adequades a aquesta finalitat.

Imatge: Ayedian Dowling, transsexual masculí, model de portada de la revista masculina Men's Health.

No és intrascendent que l'essencialisme biològic sigui sostingut per grups conservadors que alerten contra la ideologia de gènere com una qüestió pertorbadora, perquè discuteix allò que ells consideren sexualitat legítima, intent que moltes declaracions de bisbes en l'actualitat porten més lluny quan associen aquesta legitimitat a la tríada de sexualitat, procreació i matrimoni monògam, i a una associació entre feminitat i maternitat com una cosa determinada per la natura. Si això fos tan simple, com s'expliquen llavors els desacords distònics de qui se sent home o dona però no s'adequa a les normes que el/la defineixen com a tal? O els transgènere que sent dones se senten homes, o homes que se senten dones però sense arribar a la radicalitat de voler canviar la seva anatomia per adequar la seva sensació subjectiva de gènere amb el que és diferent de la seva anatomia, com és el cas dels transsexuals. O la situació ambigua en la qual es troben els intersexuals, que queden a mercè de criteris mèdics subjectius per assignar-los un gènere determinat i que implica operacions que podrien postergar-se fins a la pubertat, per tal de permetre al subjecte que expressi amb quin gènere se sent identificat. Qualsevol anomalia en aquestes qüestions, sigui per una disfòria de gènere, una inadequació o una orientació sexual diferent, són considerades per aquest essencialisme com una desviació que es qualifica, en els casos més lleus, com una anomalia i, en els casos més radicals, com una patologia.

Imatge: David Reimer, imatge documental sobre la seva vida a la BBC.

Aquest pensament és bastant discutit pels corrents constructivistes que sostenen que el gènere és una adaptació a un estil d'identitat proposat en principi pels primers cuidadors i després reforçat per la cultura a la qual es pertany. Aquest estil, però, varia en diferents contextos socials. Per posar només uns exemples de com les identitats genèriques poden ser molt flexibles: a Indonèsia tenen un nom per descriure aquells subjectes en els quals la seva anatomia i la seva identitat de gènere no concorden entre si. Per exemple, distingeixen cinc gèneres flexibles: la

dona femenina, anomenada *makkunrai*; l'home masculí, anomenat *oroami*; la dona masculina, anomenada *calabai*; l'home femení, anomenat *calalai*, i el sacerdot transgènere, anomenat *bissu*. A l'Àfrica, en el grup ètnic dels lovedú, existeix el matrimoni entre dones, i una de les circumstàncies perquè es produeixi és el dret d'una filla o d'una germana a reclamar una altra dona com a nora o com a esposa. (Citat per Susana Narotzky a Silvia Tubert (ed), *Figuras del padre*.)

Imatge: Imatge de María Patiño.

A María Patiño, la millor corredora de tanques espanyola, no se li va permetre participar en els jocs olímpics de 1988 per no haver passat el control de sexe. Les cèl·lules de la cara interna de la galta van revelar que tenia un cromosoma Y i que els seus llavis vulvars ocultaven uns testicles. No tenia ni ovaris ni úter i, per tant, el COI, d'acord amb els seus criteris per determinar el sexe, va concloure que no era una dona. Això li va comportar, com a conseqüència, la prohibició de participar en l'equip femení, la pèrdua de la seva identitat i del seu xicot, i un enorme trastorn en la seva vida personal. Avui sabem que hi ha casos d'insensibilitat als andrògens en persones que tenen un genotip XY i testicles funcionals, però les seves cèl·lules no responen a la testosterona, de manera que no només no desenvolupen caràcters sexuals secundaris masculins, sinó que en arribar a la pubertat sovint responen a l'estrogen produït pels seus propis testicles i adquireixen una voluptuosa figura femenina i una identitat de gènere també femenina. Per tant, la genètica cromosòmica no sempre segueix les regles que marca el sexe anatòmic. Quan algú es mira al mirall i no es reconeix ni en sentiments, ni en desitjos ni en el seu propi cos home o dona es tracta d'algú que no troba el seu lloc i s'exposa a un gran sofriment. Un altre cas dramàtic és el de David, nen de vuit mesos sotmès a una intervenció quirúrgica per fimosi, que va patir en la intervenció, accidentalment, una cauterització d'una gran part del penis. Els seus pares van saber que John Money sostenia que si un nen o nena intersexe se sotmet a cirurgia i se'l socialitza en un gènere diferent del que se li assigna en néixer, pot adaptar-se perfectament bé al nou gènere, perquè creia en la neutralitat del gènere en la primera infància i en el paper fonamental de la socialització per produir una identitat de gènere. Gràcies a aquesta informació, a David se li van extirpar els testicles i es va recomanar que fos criat com una noia, que d'ara endavant es diria Brenda. Però va començar a preocupar que Brenda preferís jugar amb pistoles i camions i que volgués orinar a peu dret, de manera que van proposar d'administrar-li estrògens, cosa a la qual Brenda es va negar, com també al fet que se li implantés una pròtesi vaginal. Preferia les activitats masculines i no li agradava que se li desenvolupessin els pits. Creient que s'havia comès un error en la reassignació de gènere, van traslladar el seu cas a Milton Diamond, que creia en la base hormonal de la identitat, que no pot ser invertida per molta socialització que s'empri en l'intent i que era suficient

que un nen intersexuat tingués un cromosoma Y —que se suposava suficient per a la masculinitat social— per concloure que hauria de ser criat com a noi. Brenda va passar a ser una altra vegada David i va començar a viure com un noi als 14 anys. Se li va implantar un fal·lus entre els 15 i els 16 anys que li va permetre cert plaer sexual, orinar a peu dret, però limitant algunes de les funcions que s'esperaven d'ell, la qual cosa va fer que David entrés en la norma masculina només de forma ambivalent. Va acabar suïcidant-se.

Imatge: Escena de la pel·lícula Boys dont' cry.

Anne Fausto Sterling afirma que el gènere és un tipus diferent d'identitat i que la seva relació amb l'anatomia és complexa i s'oposa a qualsevol cirurgia coercitiva per adaptar el cos a la imatge social del gènere escollit. Colapinto parla del fracàs d'aquells individus que han estat reassignats quirúrgicament per viure com a dones o homes «normals» i «típics» perquè mai s'aconsegueix la normalitat, constructe artificial al qual els subjectes intenten adaptar-se sense aconseguir-ho mai del tot. La fantasia de transsexuals d'home a dona que suposa que a través de la reassignació de sexe aconseguiran una pau definitiva es basa en la creença essencialista que hi ha una essència de la feminitat que ells senten en si mateixos i que podrien expressar àmpliament amb la reassignació desitjada. Constatar els seus dubtes identitaris i el fet de no poder estar a l'altura del gènere que la seva anatomia els exigeix podria explicar, en part, perquè l'índex de suïcidis és tan alt en la transsexualitat. També és important tenir en compte les dificultats de la vida real, on es troben amb una transfòbia important que els exposa a agressions, morts i obstacles per trobar una feina normal que no els aboqui necessàriament a la prostitució, com a últim recurs.

La pel·lícula *Boys Don't Cry* ens mostra un cas de transgenerisme en una noia, Tenna, que utilitza el nom de Brandon quan es presenta socialment com a noi. Quan intenta tenir relacions sexuals amb una noia, li impedeix que li toqui els genitals però ella descobreix que ell té els pits embenats, fet que revela la seva veritable anatomia. Tot i ser ella heterosexual, no li impedeix seguir la seva aventura amb Brandon ni la possibilitat de tenir sexe lèsbic. Això ens mostra que els conceptes sociològics del gènere, entesos com a homes i dones, no es poden reduir a la diferència sexual anatòmica, i que la conducta sexual manifesta ens informa del caràcter de l'orientació. La identitat no és tan sòlida ni tan immutable com hom voldria pensar, sinó que de vegades hi ha accidents en el món real que revelen un gaudi plaent i desconegut per al subjecte fins a aquest moment.

Imatge: Escena de la pel·lícula Madam Butterfly.

Quan en l'Amèrica profunda, on es desenvolupa aquesta pel·lícula, els amics de la noia que està amb Brandon i que la pretenen sense que ella els correspongui descobreixen que Brandon, el seu rival, és en realitat anatòmicament una noia, la colpegen salvatgement i la violen, en una barreja de sentiments, que van des de la venjança i la humiliació perquè la noia que pretenien hagués preferit aquest personatge ambigu que van prendre per un noi i pel perill que representa aquesta transgressió a les normes imperants en gènere i sexualitat. Violar suposava per a ells «col·locar-la al lloc que li corresponia pel seu sexe anatòmic».

Un altre cas real es mostra en el film *M. Butterfly*, on un diplomàtic francès manté durant 20 anys relacions sexuals amb un transvestit, creient-la una bella cantant d'òpera quan en realitat és una espia. Sabia o no que no era una dona? O era un saber propi del fetixisme que renega del que sap? Aquesta relació el portarà a la presó acusat de complicitat en l'espionatge i, quan finalment li és revelada la identitat real del seu *partenaire*, que es presenta per visitar-lo vestit com un home, ell, enfrontat a la desmentida, no pot tolerar-ho i se suïcida en un acte teatral on es transvesteix ell mateix en una dona.

És que podem anomenar heterosexual a qui simplement té conductes sexuals amb l'altre sexe sense tenir en compte la seva fantasia, allò que l'erotitza, les circumstàncies per les quals s'ha aparellat amb el seu *partenaire*? Per exemple, l'home que empeny la seva dona a vincular-se amb un altre home no està fantasiant una trobada, potencialment homosexual, que queda suspesa, i en realitat no està enviant a l'altre home algun aspecte de si mateix que l'altre també rep a través de la dona que s'intercanvien? En aquest sentit, la gelosia heterosexual extremada no està determinada per un potencial homosexual no reconegut pel gelós? S'enfureix per la infidelitat de la seva dona o perquè ella ha pogut realitzar amb un altre home allò que a ell li està prohibit? Gràcies a la psicoanàlisi, podem comprendre no només el funcionament de la construcció de la fantasia i el seu paper en el desig sexual, sinó també que la sexualitat mai pot ser totalment capturada per cap regla, més aviat es caracteritza pel seu desplaçament que emergeix d'improvís en un camp de restriccions que, si bé la limiten, impulsen el desig transgressor. Segons escriu Freud a *Les pulsions i els seus destins*, hi ha una dimensió de nosaltres mateixos i de la nostra relació amb els altres que no podem conèixer i aquest no saber que ens impulsa no és ni exclusivament biològic ni cultural, sinó sempre el lloc de la seva densa convergència.

CLAUDIA TRUZZOLI

Claudia Truzzoli

